

Policy för giftfri kommun

17

2022KS601

Kommunstyrelsen

Datum
2023-02-13

Diarienummer
2022KS601 003

Policy för giftfri kommun

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens förslag till beslut i kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige upphäver *Strategi för giftfri kommun*, antagen av kommunfullmäktige den 29 januari 2018 § 15, och noterar kommunstyrelsens beslut om *Policy för giftfri kommun*.

Förslag till beslut i kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen antar *Policy för giftfri kommun*.

Sammanfattning av ärendet

Härryda kommuns *Strategi för giftfri kommun* antogs av kommunfullmäktige den 29 januari 2018, §15. Strategin bestod av tre prioriterade områden; utfasning av särskilt farliga ämnen, giftfri förskolemiljö och kompetenshöjning om kemikalier för pedagoger inom skolan. I strategin framgår att den ska utvärderas och eventuellt revideras efter 2020. En översyn har nu gjorts och en uppdatering föreslås. För att skapa enhetlighet i styrdokumentstrukturen föreslår förvaltningen att strategin för giftfri kommun ersätts av en policy för giftfri kommun, som fastställs av kommunstyrelsen.

Policyn för giftfri kommun ska samla, systematisera och stärka arbetet med giftfrihet i kommunens verksamheter. Policyn utgår från Härryda kommuns miljöpolicy och ska bidra till att förebygga risker och framtida skador på människa och miljö och bidra till att uppnå det nationella miljö kvalitetsmålet om giftfri miljö. Arbetet med giftfri kommun fokuseras på användande av miljö- och hållbarhetskriterier vid upphandling, medvetna materialval i skolmiljö, god kemikaliehantering inom verksamheterna samt giftfri cirkularitet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse 13 februari 2023
- Policy för giftfri kommun – förslag 13 februari 2023
- Strategi för giftfri kommun antagen av kommunfullmäktige den 29 januari 2018 §15

Ärendet

Bakgrund och nuläge

Härryda kommuns *Strategi för giftfri kommun* antogs av kommunfullmäktige den 29 januari 2018, §15. Strategin består av tre prioriterade områden; utfasning av särskilt farliga ämnen, giftfri förskolemiljö och kompetenshöjning om kemikalier för pedagoger inom skolan.

Utifrån *Strategi för giftfri kommun* upprättades en handlingsplan med 11 åtgärder som beslutades av kommundirektören i november 2018. Handlingsplanen var tidsatt att genomföras under åren 2018–2020. Handlingsplanen innehöll både specifika och konkreta åtgärder samt övergripande delar som pekade ut riktningen för arbetet. Planen innehöll tre åtgärdsområden; god kemikaliehantering, upphandling och inköp samt barn i en giftfri miljö med medveten personal.

Inom området God kemikaliehantering kan konstateras att arbetet idag har en tydlig struktur och systematik, med registrering, information och att särskilt farliga kemiska produkter till största delen har fasats ut. Inom området Upphandling och inköp var åtgärderna formulerade på ett mer övergripande sätt men det kan konstateras att utvecklingen sker i enlighet med den riktning som pekades ut i åtgärderna. Inom området Barn i en giftfri miljö med medveten personal har arbetet med vägledningen ”Giftfri förskola – så når vi dit!” bidragit till såväl ökad kunskap bland medarbetarna som till översyn av material som används i verksamheterna.

Välståndsnämnden beslutade 23 september 2020 § 241, att uppdra åt förvaltningen att redovisa arbetet med giftfri kommun. Förvaltningen redovisade uppdraget till välfärdsnämnden 3 juni 2021 § 109, i enlighet med ovanstående sammanfattning av arbetet enligt planen. Välståndsnämnden beslutade att uppdraget var genomfört och därmed avslutat.

Förslag till policy

Förvaltningen har sett över *Strategi för giftfri kommun* med syfte att uppdatera och beskriva hur arbetet med giftfri kommun ska bedrivas och genomföras. För att skapa enhetlighet i styrdokumentstrukturen föreslår förvaltningen att strategin för giftfri kommun ersätts av en policy för giftfri kommun, som fastställs av kommunstyrelsen.

Policy för giftfri kommun ska samla, systematisera och förstärka arbetet med giftfri kommun. Policyn utgår från Härryda kommuns miljöpolicy och ska bidra till att förebygga risker och framtida skador på människa och miljö och bidra till att uppnå det nationella miljö kvalitetsmålet om giftfri miljö.

Arbetet med giftfri kommun fokuseras på användande av miljö- och hållbarhetskriterier vid upphandling, medvetna materialval i skolmiljö, god kemikaliehantering inom verksamheterna samt giftfri cirkularitet.

En viktig del i arbetet är att öka kunskapen och medvetenheten om kemikaliehantering och därigenom förebygga risker och skador som kan uppstå hos människor och i miljö. Förvaltningen ska också verka för att öka medvetenheten om giffria produkter och alternativ i verksamheterna, samt arbeta tillsammans med andra aktörer för giftfrihet.

Policyn blir vägledande för verksamheterna och ett viktigt stöd för fortsatt arbete med giftfri kommun. Ansvar för implementering och genomförande följer linjeansvaret i organisationen och uppföljning sker inom ramen för ordinarie styrmodell. Miljöutbildningarna som erbjuds alla medarbetare i förvaltningen är en väsentlig grund och förutsättning för implementering av policyn.

Förvaltningens bedömning

Arbetet med att skapa en giftfri kommun är ett komplext och långsiktigt arbete, där förvaltningen arbetar aktivt för att bidra till det nationella målet giftfri miljö. Ett styrdokument är ett viktigt verktyg för att sätta ramar, ge riktning och skapa tydlighet.

Idag finns *Strategi för giftfri kommun*, fastställd av kommunfullmäktige under 2018. För att skapa enhetlighet i styrdokumentstrukturen föreslår förvaltningen att strategin ersätts av en policy för giftfri kommun, som fastställs av kommunstyrelsen.

Den föreslagna policyn lyfter fram att förvaltningen ska arbeta för att skapa en giftfri miljö genom att använda miljö- och hållbarhetskriterier vid upphandling, göra medvetna materialval i skolmiljö, minimera förekomsten av och hantera kemikalier på ett säkert sätt i verksamheterna samt öka återanvändningen och återvinningen utan att farliga ämnen hamnar i kretsloppet.

Policyn bedöms ge ändamålsenlig styrning och arbetet integreras i övrigt arbete med hållbar utveckling.

Peter Lönn
Kommundirektör

Birgitta Flärdh
Utvecklingschef

Upprättad av utvecklingsfunktionen 2023-02-13

Antagen av kommunstyrelsen 2023-xx-xx

Gäller från 2023-xx-xx

Dnr 2022KS601

Policy för giftfri kommun

Policy

Policy för giftfri kommun

Inledning

Människor, miljö, djur och växtliv utsätts dagligen för giftiga ämnen som sprids när varor, kemikalier och material produceras, används och blir till avfall. För att skydda människors hälsa och den biologiska mångfalden måste spridningen av farliga ämnen förhindras. Samtidigt ökar kemikalieproduktionen konstant runt om i världen, vilket innebär att förebyggande åtgärder och kunskap är avgörande för att skydda människa och natur.

Härryda kommun ska arbeta för en hållbar och giftfri framtid så att nuvarande och kommande generationer kan leva ett hälsosamt liv. Arbetet utgår från det nationella miljö kvalitetsmålet om giftfri miljö och riksdagens definition av målet: ”Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.”

Syfte

Syftet med policyn är att bidra till att förebygga risker och framtida skador på människa och miljö och bidra till att uppnå det nationella miljö kvalitetsmålet om giftfri miljö. Policyn ska samla, systematisera och stärka arbetet med att säkerställa giftfrihet i kommunens verksamheter. Policyn utgår från Härryda kommuns miljöpolicy.

Policy

Härryda kommun ska minska och förebygga förekomsten av skadliga ämnen i ekosystemen och hos människor genom att fokusera på följande områden:

- **Använda miljö- och hållbarhets kriterier vid upphandling och inköp**

Strategiskt arbete med upphandling och inköp är ett viktigt och effektivt verktyg för kommunen, även när det gäller arbetet för giftfri kommun. Miljö- och hållbarhets kriterier, med särskilt fokus på giftfrihet, ska användas vid upphandling och inköp för att minska förekomsten av farliga kemiska ämnen i

ekosystem och hos invånarna. Därigenom bidrar kommunen till att nå det nationella miljö kvalitetsmålet giftfri miljö och att stärka den biologiska mångfalden.

- **Göra medvetna materialval i skolmiljö**

Barn och ungdomar är mer känsliga för kemikalier än vuxna. Deras kroppar är inte färdigutvecklade och är därför särskilt utsatta av sin direkta närmiljö. Genom att inte använda eller köpa in varor och produkter som innehåller farliga ämnen förebyggs risken för skador hos barn i skolmiljö i tidiga skeden. Dessutom ska mängden plastartiklar generellt minskas, vilket medför minskad risk för exponering av farliga ämnen.

- **God kemikaliehantering i verksamheterna**

Kemiska produkter som används ska registreras i förvaltningens hanteringssystem för kemikalier. Varor och produkter som innehåller särskilt farliga ämnen ska fasas ut så långt det är möjligt. Om utfasning inte är möjligt ska substitutionskemikalier väljas istället.

- **Giftfri cirkularitet**

Härryda kommun arbetar med att öka återanvändningen och återvinningen för att nyttja jordens resurser så effektivt som möjligt. Det behöver göras utan att farliga ämnen hamnar i kretsloppet. En viktig princip är att varor och produkter ska vara giftfria från början men också att återanvändningen hanteras enligt samma krav som finns för nyproducerat material. Kommunen ska arbeta för att fasa ut farliga ämnen ur kretsloppet och säkerställa att varor och material är giftfria redan från början.

Ansvar och roller

Verksamhetsansvariga chefer har ett särskilt ansvar för att policyn efterlevs. Alla medarbetare har ett ansvar att bidra till att skapa goda förutsättningar för en giftfri kommun.

Implementering, genomförande och uppföljning av policyn sker inom ramen för ordinarie styrmodell.

Strategi

Gifrfri kommun

Beslutades av kommunfullmäktige den 29 januari 2018, §15

1. Inledning

Vi omges ständigt av produkter och varor som är tillverkade av kemikalier, varav merparten är helt ofarliga. Det finns idag över 150 000 kemikalier registrerade. Denna mängd kemikalier och material gör vår vardag lättare, men utsätter oss även för risker. Kemikalier finns i allt från hygienartiklar, förpackningar, mat, kläder, inredning och våra fastigheter. Allting sprider sig och vi får i oss en rad av dessa ämnen via munnen, näsan eller huden. Konsekvenserna på vår hälsa och miljön av denna ständiga mix och oändliga kombination av främmande ämnen är oklar.

Några hundra ämnen har vetenskapligt identifierats som "särskilt farliga kemikalier" då de till exempel är reproduktionshämmande, cancerogena eller hormonstörande. Dessa ämnen vill såväl EU som vi i Sverige på olika sätt få bort från samhället.

Härryda kommun vill säkra en hållbar och attraktiv kommun som främjar god hälsa för nuvarande och kommande generationer. Strategi för en giftfri kommun har därför tagits fram.

Strategin säkerställer miljöpolicyens ambitioner att:

- låta kretsloppstänkande genomsyra verksamheten,
- ha miljökrav som aktivt instrument i alla upphandlingar och inköp,
- utbilda, informera och inspirera medarbetarna till delaktighet och att ta miljöhänsyn i sitt dagliga arbete.

2. Syfte

Strategin för giftfri kommun anger inriktningar och prioriteringar för hur Härryda kommun ska arbeta för att systematiskt fasa ut särskilt farliga kemikalier och därmed bidra till en hållbar utveckling och god hälsa för nuvarande och kommande generationer.

3. Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade i § 148/2016 att ge förvaltningen i uppdrag att ta fram en kommunal strategi för att nå miljökvalitetsmålet "Giftfri miljö" utifrån regeringens proposition 2013/14:39 "På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken".

I propositionen redovisar regeringen sin strategi för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet. Strategin består av åtta etappmål om farliga ämnen som regeringen har beslutat om samt insatser som bidrar till att nå etappmålen. Därutöver innehåller strategin

vissa insatser som i övrigt behövs för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet. De etappmål som regeringen har beslutat om är:

- etappmål om särskilt farliga ämnen,
- etappmål om kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper,
- etappmål om information om farliga ämnen i varor,
- etappmål om utveckling och tillämpning av EU:s kemikaliereregler,
- etappmål om en effektivare kemikalietillsyn inom EU,
- etappmål om giftfria och resurseffektiva kretslopp,
- etappmål om att minska barns exponering för farliga kemikalier, och
- etappmål om ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning och internationellt.

Härryda kommuns strategi för giftfri kommun utgår från regeringens etappmål. Under perioden 2018-2020 kommer kommunen att arbeta med tre prioriterade områden som hänför sig till etappmålen om särskilt farliga ämnen, minska barns exponering för farliga kemikalier samt information om farliga ämnen.

Små barn är extra känsliga mot främmande kemikalier då deras kroppar inte är färdigutvecklade. Dessutom utsätts barn för extra stor exponering då de ofta vistas på golvet, samt utforskar världen med smak, lukt och känsel. Många barn spenderar en stor del av sina första år på förskolan och där kan kommunen aktivt agera för att minska barnens exponering för farliga kemikalier. Dagens barn är dessutom framtidens konsumenter, produktutvecklare och inköpare. Av dessa anledningar fokuserar strategin på att skapa giftfria förskolemiljöer och inkluderar kompetenshöjande åtgärder för pedagoger.

Strategin ska utvärderas och eventuellt revideras efter 2020.

4. Prioriterade områden

1. *Utfasning av särskilt farliga ämnen*

Härryda kommun ska sträva efter att fasa ut ämnen som av Kemikalieinspektionen klassificeras som ”*särskilt farliga*” utifrån sina egenskaper. Detta är bland annat ämnen som påverkar fortplantningsförmågan, är långlivade, hormonstörande eller kan leda till cancer, allergier, m.m. Många av dessa kemikalier ingår ofta i olika former av plast för att skapa egenskaper så som flamsäkerhet, vatten och fettavstötande, elasticitet osv.

2. Giftfri förskolemiljö

Barn är känsligare än vuxna eftersom deras kroppar fortfarande är under utveckling, samtidigt som deras system för att skydda sin kropp från kemikalier inte är färdigutvecklat. Små barn utforskar dessutom sin omgivning genom att lukta, känna och smaka på saker, vilket gör dem särskilt utsatta. Små barn omsätter även betydligt mer mat, luft och vätska per kilogram kroppsvikt jämfört med vuxna, och omsätter därmed även mer kemikalier än vuxna.

Strategin kommer att som första prioritet fokusera på kemiska produkter och varor som barn kommer i kontakt med på förskolan. Rutiner kring inköp och upphandling ska ses över. Personal inom förskola, måltidsservice, fastighet, lokalvård, med flera ska få tydliga riktlinjer kring kemikalieanvändning.

3. Kompetenshöjning om kemikalier för pedagoger inom skolan

Kompetensen om farliga kemikalier hos pedagoger inom skolan behöver höjas. Dagens barn/elever är framtidens konsument, produktutvecklare och inköpare och behöver verktyg för att skydda sig själva och påverka vår gemensamma framtid på väg mot en giftfri miljö.

4. Ansvarsfördelning

Kommunfullmäktige antar och reviderar strategin för giftfri kommun.

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för implementering och uppföljning.

Förvaltningen ansvarar för genomförandet och återkoppling till kommunstyrelsen.

Förvaltningen ansvarar för att en handlingsplan tas fram som beskriver hur strategin ska genomföras. Handlingsplanen ska bland annat innehålla tidplan, organisation, resursbehov m.m. för strategins genomförande samt plan för utvärdering.